

мушиш читати, ковтати вітаміни від геніїв. І музиш ходити словниками, як затишними кімнатами. Бо наша родова мова – це оселя духу» [1, с. 44-45].

Талановитий закарпатський митець не тільки продовжує кращі традиції покутської стильової новелістичної течії, «з характерною мовно-діалектною забарвленістю, представники якої використовували з художньою метою «гуцулізми», «бойкізми» (М. Черемшина, В. Стефаник, І. Франко, О. Кобилянська)» [4, с. 12]. Блискуче володіючи літературною мовою, у «Вічнику», «Горянині», «Світовані» Дочинець сміливо торує шлях не діалектів, а мови народу Закарпатської України.

Список використаних джерел:

1. Дочинець М.І. Лис у винограднику: [роман] / Мирослав Дочинець. – К.: Ярославів Вал, 2010. – 292 с.
2. Мирослав Дочинець. Хліб і шоколад: [вибрані новели] / Мирослав Дочинець. – Мукачево: Карпатська вежа, 2011. – 296 с.
3. Дочинець М.І. Вічник / Мирослав Дочинець. – Мукачево: Карпатська вежа, 2011. – 284 с.
4. Рибалко І.В., Ткач Л.М. Жанр новели в українському історико-літературному процесі XIX – XX століть: Навч. посібник. / І.В. Рибалко, Л.М. Ткач. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2014. – 52 с.
5. Талько О.Б. Новелістичний характер творчості М. Дочинця / О.Б. Талько // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Випуск 39, – Київ: Вид-во КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – С. 475–480.

Цєпа О.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО ПРО КРАСУ І СИЛУ

Початок літературної діяльності, безумовно, визначальний для кожної творчої особистості. У випадку з Володимиром Винниченком варто говорити ще й про певну доленосність подібного моменту. Оповідання «Сила і краса» («Краса і сила» в пізніших редакціях) на сторінках «Киевской старины» 1902 року та опублікована наступного перша книжка «Повісти й оповідання» були не лише сенсацією для української прози, але й гідною візитівкою молодого митця, котрий заявив про власне неординарне бачення світу й себе в ньому. Упевнені: чергове звернення до витоків творчості Винниченка виправдане прагненням по-новому осягнути й розкодувати вже означені та ще не виявлені глибини й підтексти авторського художнього життєпростору.

Особливі психофізіологічні задатки В. Винниченка давали змогу швидко й адекватно реагувати на різного роду суспільні та особистісні проблеми і на цій основі витворювати неповторний художній світ. «Манера його розповіді

дуже своєрідна, без симпатій і антипатій автора, який володіє талантом строгого спостерігача і оповідача. Вміння подати оточення і події через сприймання героїв поставило В. Винниченка в один ряд із тими письменниками, про яких І. Франко писав: «За своїми героями вони щезають зовсім, а, властиво, переносять себе в їх душі, змушують нас бачити світ і людей їх очима» [3, с. 132]. Ефективно осягнути щойноакцентовану специфіку авторського почерку можна, належно враховуючи надбання дослідників психології творчості, котрі наполягають на особливих природних задатках митців, на їхній цілковитій залежності як від свого творчого кредо, так і від естетичних законів створюваного світу.

Спостережена літературознавцями схильність В. Винниченка власні душевні стани переносити в психіку зображених героїв, створюючи тим самим «складну взаємодію авторського голосу з голосами персонажів» [5, с. 126], стала основоположною в нашій інтерпретації тексту «Краси і сили». Зокрема, у межах цієї статті за допомогою літературознавчого та психологічного інструментаріїв намагатимемося висвітлити особливості внутрішнього світу головних персонажів оповідання і на цій основі не лише обґрунтувати авторські уявлення про красу й силу, але й окреслити основні координати художньо презентованої картини морально-етичних цінностей.

У такому дослідженні ми спиратимемося на надбання винниченкознавців, наприклад О. Гнідан, Л. Дем'янівської [2], В. Панченка [5], О. Ковальчука [4] тощо, стосовно ранньої прози митця загалом та аналізованого твору зокрема. Предметом нашої уваги будуть і досягнення психологічної науки про так звані «емоційні», «пізнавальні» [6, с. 376] стани особистості й специфіку характеру, структура рис якого «виявляється в тому, як людина ставиться до: «інших людей», «до справ», «до речей», «до себе» [6, с. 111].

Отож, авторські неореалістичні уявлення про красу й силу сконцентровані в мікросвіті персонажів «любовного трикутника» – Мотрі Чумарченко, Ілька Чубатого та Андрія Голуба. Проаналізовані нами прийоми образотворення – портрет, самоаналіз і характеристика іншими, вчинки тощо – свідчать про увагу автора як до зовнішніх, так і до внутрішніх параметрів краси й сили Ілька та Андрія. Вродливому й фізично сильному Ільку протиставляється непривабливий парубок Андрій. Однак основна увага автора прикута до внутрішнього світу героїв – наявності/відсутності душевної краси й сили. Ступінь внутрішньої сили й краси обох чоловіків простежується як у їхньому ставленні один до одного та до інших (наприклад, Мотрі, «багачів», «дядьків» Сонгорода тощо), так і у сфері так званої «діяльності» (злочинства).

На початку твору Мотря, порівнюючи Андрія з Ільком, заявляє про слабкодухість останнього. Щоправда, згодом хлопець все-таки долає силу товаришевого впливу, рішуче наважившись припинити його жорстоку розправу над голубом. У ставленні до самої Мотрі Чубатий виявляє як душевну красу (лагідність і ніжність почуття), так і внутрішню ницість –

невпевненість у своєму коханні, нездатність захистити жінку від агресії товариша, байдужість до її долі. Аналогічна суперечність у ставленні до Мотрі властива й Андрієві. Його миттєві вияви жалю й співчуття до жінки співіснують із нелюдською жорстокістю.

Немає однозначності в характеристиці героїв, що впливає зі сфери їхньої так званої «роботи». Підтвердженням сили духу Андрія є його стратегічні й дипломатичні задатки (рішучість і ретельність у задумах та керуванні злочинськими операціями), уміння впевнено маніпулювати людьми, нахил до авторитарності. Цікаво, що Андрій у злочинстві власні амбіції «живить» холодним розрахунком, умілими інтригами, тоді як у стосунках із жінкою – виявами фізичної сили. «Сатана», «хитра тварюка», «потаєний, чорт» – такі й подібні лексеми передають Мотрині гірко усвідомлення внутрішньої суті Голуба. Ілько ж постає байдужим і покірним виконавцем шахрайських задумів Андрія, хоча й наважується і відмовляти йому, і навіть проігнорувати попередню домовленість. Пасивність у підготовці злочинських справ Чубатий, очевидно, сповна компенсує фізичним вивільненням дикої агресії під час нічних розбоїв та денних вакханалій.

Стрижневим образом, необхідним для обґрунтування авторського розуміння симбіозу краси й сили, є, безперечно, донька Марка Чумарченка, душевна сфера якої наскрізь суперечлива. Найзримішим підтвердженням амбівалентності свідомих і несвідомих процесів є різні за тривалістю та напругою «емоційні» стани Мотрі: тривожність, нервовість в очікуванні Андрія; афективний страх та оціпеніння під час побоїв Голуба; жалість і співчуття до Андрія та до себе; веселість, загравання й лагідність у розмовах з Ільком. Особистісну невизначеність щодо ціннісних орієнтацій ілюструють Мотрині так звані «вольові» психічні стани. Наприклад, шокована жорстокістю Андрія, Чумарченко жодним чином не протестує проти його тваринної агресії. Однак дуже швидко «жертва» стає, за словами Ілька, «скаженою бабою», наважуючись на гнівне оскарження обох коханців: «... Тьху на тебе! Тьху у самі твої гарні очі!.. У, паршивий! А ти, сатано руда, не посміхайсь, не задавайсь! Ти думаєш, я не знаю твоїх думок?... І ось вам обом, прокляті, ось! – і, тикнувши з ненавистю дві дулі, блиснула очима, насунула хустку й швидко пішла з двору» [1, с. 12]. «Пізнавальні» стани героїні – зосередженість і замисленість посеред бурхливих емоційних виявів – були необхідні для примирення амбівалентних прагнень та віднаходження певного компромісу. Ілько причарував Мотрю вродою, проте відштовхував слабохарактерністю та передбачуваністю. У непривабливому ззовні Андрієві жінку манила внутрішня сила та неспокійна вдача. Героїня, долаючи суперечність між емпіричною та духовною дійсністю, намагається утримати біля себе й того, котрий «б'є», і того, хто «цілує» [1, с. 6].

Чому героїня зрештою обрала Голуба? Чи не шкодувала вона згодом про такий вибір? Чи могло бути інакше? Ці та інші запитання є закономірними стосовно фінальних епізодів оповідання, позбавлених заглиблення у внутрішній світ Мотрі. Подібний факт, на нашу думку, може розкривати як

намір автора залучити реципієнта до витворення власного сценарію подальшого духовного життя героїні, так і його переконання в неможливості та непотрібності доводити до певного логічного завершення означені в тексті уявлення про красу й силу особистості.

Отож, беззаперечним є той факт, що психологізм оповідання «Краса і сила» потребує від дослідника чималих мисленневих зусиль та адекватного інструментарію. Очевидним є і те, що інтерпретація амбівалентних фізичних та духовних (характери й психічні стани) параметрів персонажів дає змогу не лише висвітлити авторські уявлення про важливі морально-етичні цінності, але й обґрунтувати художньо закодовану мрію про гармонійність мікросвіту людини, що можлива за умови органічного симбіозу зовнішньої і внутрішньої краси й сили.

Список використаних джерел:

1. Винниченко В. К. Твори в двох томах: Том перший / В. К. Винниченко. – К.: Дніпро, 2000. – 584 с.
2. Гнідан О., Дем'янівська Л. Володимир Винниченко: Життя, діяльність, творчість / О. Гнідан, Л. Дем'янівська. – К., 1996. – 256 с.
3. Зінчук С. Володимир Винниченко / С. Зінчук // Нові імена в програмі з української літератури: Посібник для вчителя. – К.: Освіта, 1993. – С. 125–145.
4. Ковальчук О. Г. Краса і сила у практиках повсякдення (творчість В. Винниченка 1902–1920 рр.). Монографія / О. Г. Ковальчук. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – 166 с.
5. Панченко В. Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості: Книга розвідок та мандрівок / В. Панченко. – К.: Твім інтер, 2004. – 288 с.
6. Психологія: Підручник / За ред. Ю. Л. Трофімова. – 5-те вид., стереотип. – К.: Либідь, 2005. – 560 с.

Циханська С.Ю.

студентка,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ОБРАЗ ЖІНКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Жінка... Її підносять до небес та водночас ненавидять. Нею захоплюються, проте часто їй заздять. Про неї співають пісні, присвячують їй вірші, а вона для всіх залишається загадкою. Саме жінка надихає чоловіка на благородні, мужні вчинки. Вона потребує захисту, але разом із тим вона має велику незриму силу. Жінка – це прекрасно, вона є уособленням життя. Сутність жінки яскраво виразила сучасна українська письменниця Олена Іськова: «Я просто жінка... Грішна і земна. / Не ангел я, не перший витвір Бога. / Так легко мною впитись без вина, / Я ж на устах залишу тільки здогад».